

“We Are Americans” – anmeldelse af *Us*

Af **Magnus Corvus**

mar 31, 2019



Jordan Peeles *Get Out*, som udforskede aktuelle raceudfordringer i USA, blev en overraskende stor succes, ikke mindst på grund af sin originale blanding af gys og humor. Opfølgeren, *Us*, er en mørk og urovækkende fabel om en familie, der bliver konfronteret med deres egne onde dobbeltgængere i en kamp på liv og død. Anmeldelsen dykker ned i det symboladede univers og stiller det uundgåelige spørgsmål: Lykkes det Peele at leve op til de høje forventninger?

Efter den uventet store succes med debut-spillefilmen *Get Out* er amerikanske Jordan Peele tilbage med sin anden spillefilm, *Us*, som han har skrevet manuskript til, instrueret og produceret.

Get Out var en stilsikker og genrebevidst thriller, der kombinerede Peeles inspiration i thriller- og gyserklassikere, specielt fra 70'erne og 80'erne, med gotisk-inspirerede, (pseudo-)videnskabelige og symboladede elementer, samt comic relief inspireret ikke mindst af ikonet Eddie Murphy, som Peele selv nævner som inspirationskilde. Denne cocktail blev en overraskende velfungerende og medrivende motor for filmens konstante kredsen om de racemæssige udfordringer, der præger USA i dag. Meget symbolsk blev Peele den første afroamerikaner til at vinde en Oscar for bedste originalmanuskript ved prisuddelingen i 2018 (fig. 1).



Fig. 1: Jordan Peele ved Academy Awards 2018, hvor han vandt en Oscar for bedste originale manuskript for *Get Out*.

Peele udtalte efter *Get Out*, at han havde flere film i tankerne, der skulle behandle sociale emner i en genrefilmisk fremstilling. Udforskningen af sociale (politiske, filosofiske, etc.) problemstillinger inden for en genkendelig genreramme kan være en smart måde at få publikum til at tage stof til sig, som ellers ville forekomme tungt eller uspiseligt, og det er en tilgang, der er blevet benyttet utallige gange op gennem fiktionens historie – for eksempel i den såkaldt 'encyklopædiske krimi', hvor Umberto Eco var blandt foregangspersonerne. Tænk på, hvis romanen og filmatiseringen af *Rosens navn* skulle have været lanceret som "en undersøgelse af de religionsfilosofiske implikationer af den eventuelle eksistens af Aristoteles' traktat om komedien". Der ville næppe have været samme salgspotentiale i den beskrivelse

som i beskrivelsen ”detektivhistorie om en række bestialske mord i et middelalderligt munkekloster.”

Hvad Jordan Peele gjorde så godt med *Get Out* var, ikke at lade den sociopolitiske dagsorden få overtaget over genererammens drivere som plot og spænding. Spørgsmålet er, om *Us* formår at leve op til både de enorme forventninger, der følger i kølvandet på *Get Out*, og til denne anmelders håb om en balance mellem agenda og de krav, der knytter sig til gysergenren – ikke mindst, at filmen rent faktisk helst skal være uhyggelig.

Onde tvillinger

Anslaget til *Us* finder sted i 1986, hvor filmens hovedperson, Adelaide (spillet som barn af Madison Curry) ser en tv-reklame for fremstødet 'hands across America' – et tiltag, hvor amerikanere i millontal holdt hinanden i hænderne for at bekæmpe fattigdom og sult. Adelaides forældre (spillet af Anna Diop og Yahya Abdul-Mateen II) tager hende derefter med til en forlystelsespark ved stranden, hvor Adelaide forsvinder fra sin uopmærksomme far og forvilder sig ind i en forlystelse, der indeholder en slags spejlkabinet. I sit forsøg på at finde udgangen, bliver hun konfronteret med en version af sig selv, der ikke er et spejlbillede men en lille pige, der ligner hende selv til forveksling (fig. 2). Da forældrene finder hende, er hun i chok, og der går lang tid før hun taler igen.



Fig. 2: Den chokerede Adelaide ser 'sin onde tvilling'.

Efter anslaget springer filmen til nutiden, hvor den nu voksne Adelaide (spillet af en anden Oscar-vinder, Lupita Nyong'o) er blevet gift med den godmodige Gabe Wilson (Winston Duke) og har fået to børn – den præpubertære Zora (Shahadi Wright Joseph) og den yngre søn, Jason (Evan Alex).

Familien Wilson skal på ferie i Santa Cruz, men helt i genrens ånd bliver det, der skulle være et hyggeligt og afslappende afbræk i hverdagen, hurtigt til et mareridt (fig. 3). Ved familiens ankomst til byen står en mystisk fyr med et skilt, hvor der står en henvisning til "Jeremiah 11:11" – en passage i Biblen, hvor Jeremiah (Jeremias på dansk) truer jøderne med Guds vrede, hvis de fortsætter deres afgudsdyrkelse ("Derfor, så siger HERREN: Se, jeg sender en Ulykke over dem, som de ikke kan slippe fra; og når de da råber til mig, vil jeg ikke høre dem"). Et behørigt forvarsel om filmens plot og udvikling.



Fig. 3: Mor og far Wilson i bilen, før helvede bryder løs.

På trods af sit traumatiske forhold til strande og forlystelsesparker, lader Adelaide sig overtale til at tilbringe en dag ved stranden med en anden familie, familien Tyler, der består af teenagevillingerne Becca og Lindsey (Cali og Noelle Sheldon) og det dysfunktionelle og drikfældige forældrepar, Kitty og Josh (Elisabeth Moss og Tim Heidecker). På et tidspunkt går Jason på toilettet, og da han ikke umiddelbart vender tilbage (han bliver distraheret af synet af en mystisk, blødende mand), vækker det noget i Adelaides traumatiske fortid, og hun reagerer voldsomt, da Jason bliver fundet igen, selvom han er uskadt.

Om aftenen er stemningen anspændt, og bliver selvsagt ikke bedre, da Jason kommer ind til forældrene og erklærer: "There's a family in our driveway" (fig. 4).



Fig. 4: Den mystiske, rødklædte familie, der på foruroligende vis ligner familien Wilson.

Far Gabe forsøger at få den uindbudte familie til at forsvinde – først med venlig overtalelse og siden med et baseballbat i hænderne – men de uventede gæster trænger snart ind i huset og tager familien Wilson som gidsler, klædt i rødt og bevæbnet med sakse. De indtrængende ligner på foruroligende vis familien selv (og bliver da også spillet af samme skuespillere) og

konfrontationen bliver en kamp på liv og død, der snart viser sig at involvere langt mere end familien Wilson og deres degenererede dobbeltgængere (fig. 5).



Fig. 5: Jasons twistedede tvilling, Pluto, er en maskeklædt, hvæsende pyroman.

Us og dem

Med den rødklædte families indtrængen på familien Wilsons enemærker indskriver *Us* sig i den genre inden for gyserfilmen, der har fået betegnelsen *home invasion movies*. Det er næppe overraskende, at netop det tema har haft voksende succes i takt med antallet af sager, der prikker til de flestes paranoia: Skandaler om overvågning, videresalg af personlige oplysninger, aflytning af mobiltelefoner og så videre. *Us* er kraftigt inspireret af én af genrens klassikere, Michael Haneke's *Funny Games* (1997, amerikansk remake 2007), men også utallige film, der siden har gennemspillet nogenlunde samme scenarie, som den fransk-rumænske *Ils* og de amerikanske *The Strangers* (2008) og *Hush* (2016). Fælles for genren er, at uhyggen i høj grad ligger i indtrængernes anonyme fremtræden (de er som regel maskerede eller hætteklædte) og det faktum, at deres terroriserende og morderiske fremfærd synes at være fuldkommen umotiveret, da de ikke har nogen relation til ofrene. Som i *Funny Games* slår morderne simpelthen ihjel for sjov (fig. 6).

SELECTION OFFICIELLE FESTIVAL DE CANNES 1997

FUNNY

LE CHOC DE CANNES !

INTERDIT AUX MINEURS DE MOINS DE 16 ANS - Film de moins de 1997 - Vidéo et DVD de moins de 1997 - Vidéo et DVD de moins de 1997

GAMES

UN FILM DE MICHAEL HANEKE

SUSANNE LOTHAR ULRICH MÜHE ARNO FRISCH FRANK GIERING

Scénario Michael Haneke - Image Jürgen Jürges - Montage Andreas Prochaska - Son Walter Amann - Décors Christoph Kanter
Costumes Lily Christl - Producteur Veit Heiduschka - Production Wego Film - Distribution Les Films du Paradoxe
avec le partenariat de l'Institut Culturel Autrichien et le soutien du Programme MEDIA de l'Union Européenne

SORTIE LE 14 JANVIER

Fig. 6: Us blandt andet inspireret af Michael Hanekes *Funny Games*, som også er på listen over de ti film, Peele fik sit cast til at se, før produktionen startede.

Denne konvention bliver vendt på hovedet i *Us*, hvor *de* (jævnfør det franske *ils*) bliver til *os*. Det er ikke længere et spørgsmål om en anonym magt, der vender sig mod et tilfældigt offer, men snarere om en indre svinehund, der finder vej op til overfladen og nægter at lade sig fortrænge. Dette billede bliver plantet allerede fra filmens begyndelse, hvor en grafik hævder, at USA er spækket med underjordiske tunnelsystemer, nedlagte metrosystemer etc. og på den måde antyder alt det, der ligger skjult under overfladen.

Det bliver altså hurtigt klart, at vi har at gøre med en uønsket vrangside – ikke kun af karaktererne, men også af det amerikanske samfund, hvilket bliver udtrykt med al tydelighed, da Gabe spørger "What *are* you people?" og Adelaides onde tvilling, Red, svarer: "We are Americans" (fig. 7). Filmen er spækket med symboler, som startsekvensens bure med kaniner,

der i filmens slutning er blevet befriet og vrirler omkring i et af ovennævnte tunnelsystemer. Kaninerne kan indikere mennesket (og menneskeheden) som evigt testobjekt, men også 'chasing the white rabbit' – et tilbagevendende tema i populærkultur, der oprindeligt stammer fra Lewis Carrolls *Alice's Adventures in Wonderland*. Den hvide kanin symboliserer en umulig drøm eller fantasi – i dette tilfælde måske den amerikanske drøm, der er blevet til et mareridt.



Fig. 7: Adelaide må konfrontere sin 'onde tvilling', samtidig med, at der er langt større ting på spil.

På samme måde bliver 'hands across America' til et håndfast (!) symbol på, hvordan mennesker kan forenes i kampen for både godt og ondt. Kæden af mennesker forenet i en fælles sag har også en ond tvilling i form af en rødsklædt, saksebevæbnet kæde, der ikke sigter mod at inkludere men mod at ekskludere, drage grænser og bygge mure (fig. 8). Hentydningen til det aktuelle politiske klima i USA og appellen til den indre svinehund ligger lige for; som Manohla Dargis skriver i sin anmeldelse i *The New York Times*, med henvisning til filmens penduleren mellem 1986 og nutiden: "Peele piles on (and tears off) the masks and the metaphors, tethers the past to the present and draws a line between the Reagan and Trump presidencies, suggesting that we were, and remain, one nation profoundly divisible."



Fig. 8: Det oprindelige 'hands across America'-initiativ, som også bliver udsat for filmens troldspejl.

Man kan spekulere over, om titlen *Us* ligger så snublende tæt op ad US med stort S (og mange steder fejlagtigt bliver skrevet sådan) fordi filmen i bund og grund er en diagnose af den amerikanske tilstand – fanget i en os-og-dem-retorik: "We are Americans".

Den svære toer

Hermed er spørgsmålet om, hvorvidt *Us* lever op til forventningerne i kølvandet af *Get Out* også delvist besvaret. Der er ikke skyggen af tvivl om, at Jordan Peele kan sin genrehistorie og er en dygtig filmmager: Manuskriptet og dialogen fungerer og holder dampen oppe, personinstruktionen er solid, stemningen er intens og lyd-og billedsiden er gedigent håndværk. Ligesom i *Get Out* er musikken et eklektisk mix, hvor hiphop og klassisk optræder side om side (og endda i en fusioneret udgave i én af filmens centrale scener, hvor Luniz' *Got 5 on it* er transformeret til balletmusik). Peele har en forkærlighed for at bruge kran, dolly og helikopter, hvilket giver mange af filmens scener en glidende, snigende fornemmelse, der vækker mindelser om nogle af gysergenrens klassikere (for eksempel et andet af Peeles genreforbilleder, Stanley Kubricks *The Shining*, og *Alien*-serien).

Us er med andre ord en nydelse for øjne og ører, og skuespillerne bidrager med masser af nerve og nærvær. Børnene – som ellers ofte har et begrænset standardrepertoire af ansigtsudtryk – er troværdige, og de voksne balancerer fint mellem sårbarhed og fandenivoldsk beslutsomhed. Deres dobbeltidentiteter kommer fint til udtryk, og ikke mindst Elisabeth Moss udnytter til fulde sin forholdsvis begrænsede dobbeltrolle som frustreret rosé-drinker og psykotisk saksemor (fig.9).



Fig. 9: Elisabeth Moss fra *The Handmaid's Tale* har smidt kysen og stråler i sin dobbeltrolle.

Generelt set er *Us* blevet godt modtaget i medierne. Fra de danske anmeldere er der rosende ord og pæne bedømmelser over hele linjen (på nær et stort, rundt 0 fra en meget vred Suzanne Tram i *Nordjyske*). De amerikanske anmeldere har også taget forholdsvis godt imod filmen, om end flere fremhæver, at den er noget tyngt ned af sin symbolspækkede samfundskritik. I en anmeldelse i *Variety* argumenterer Peter Debruge således for, at filmen taber pusten hen mod slutningen, og Ann Hornaday i *The Washington Post* giver filmen tre en halv stjerne af fem og skriver: "The symbolism is far from the most interesting thing about the film ... and it ultimately collapses under the metaphorical weight."

Denne anmelder er enig med Hornaday. Sammenlignet med *Get Out* virker *Us* en kende mere programmatisk og selvhøjtidelig, hvilket egentlig er paradoksalt, da *Get Out* i højere grad ekspliciterede sin agenda. Der blev flittigt sat ord på racekonflikten, men filmens humor – ikke mindst repræsenteret gennem hovedpersonens ven, Rod, der spiller på alle tangenter fra den Eddie Murphy-inspirerede skole – og det gotiske twist gav *Get Out* en lethed, som *Us* mangler.

Det er som om, *Us* lider under en lidt skævvreden balance mellem genrekarakteristika som plot, spænding og uhygge og den under- og overliggende sociopolitiske agenda. *Us* er simpelthen så symbolladet og metafortung, at den aldrig rigtig letter som det, den bliver promoveret som: horror. Den er en på mange måder imponerende, smuk og sympatisk film, men specielt uhyggelig er den ikke. Er man efter en intens, fabulerende og flot udført civilisationsallegori, kan *Us* klart anbefales. Er man inkarneret horrorfan, kan man næsten kun blive skuffet.

* * *

Fakta

Film

- *Us*, instruktør: Jordan Peele (Monkeypaw Productions, distribution: Universal Pictures).
Dansk premiere: 21. marts 2019)

Litteratur

- [Jordan Peele om *Get Out* og Eddie Murphy.](#)
- [De ti horrorfilm](#), Jordan Peele fik sit cast til at se før filmningen af *Us*.
- [Anmeldelse i *The New York Times*.](#)
- [Anmeldelse i *Variety*.](#)
- [Anmeldelse i *Empire*.](#)
- [Anmeldelse i *The Washington Post*.](#)

TAGS [Forår 2019](#) [Gyser](#) [horror](#) [Jordan Peele](#)

Relaterede artikler

Trigonomisk tragedie: Triangle of Sadness

Anmeldelse

Speak No Evil: Radikal røre i andedammen

Anmeldelse

Alt er udtryk! – en bog om production designet af og i levende billeder

Anmeldelse

Seneste artikler



Stanley Kubrick's Paths of Glory: The tavern scene viewed in a yin/yang perspective
jan 5, 2023



Humørsyge brudstykker: Fragmenter og stemninger i Wong Kar-wais In the Mood for Love og Chungking Express
dec 20, 2022



169 Seconds: Improbable Dialogism or the Art of Flying
dec 11, 2022

Julekalenderens guldalder: Jesus & Josefine som ledestjerne
dec 3, 2022
